

سخن سردبیر

ایمان، ارزش محوری حاکم بر همه فضیلت‌های اخلاقی

رضایت او است، به طوری که از درون و برون، هیچ شائبه غیرخدایی و ریا وجود نداشته باشد (۳).

معادباوری، از اصول ادیان توحیدی است که پس از توحید، از مهم‌ترین اصول دینی است؛ زیرا مبدأ و معاد، مسیر زندگی انسان را تعیین و نگاه انسان به خدا، خود، خلق و خلقت را تغییر می‌دهد. از نتایج خدامحوری و معادباوری بر رفتارهای فردی می‌توان به تأمین امنیت، آرامش و سلامت روانی (و معنوی)، تعدی‌گریزی و تأمین امنیت دیگران، معناداری، هدفمندی و رضایت از زندگی، شادی و نشاط قلبی، رشد فضایل اخلاقی، سلامت جسمی، مثبت‌اندیشی، اصلاح و شکوفایی زندگی دنیوی، انحراف‌گریزی و پرهیز از غفلت، پرهیز از دنیاگرایی، عقل‌گرایی، حضور در اجتماع و عدم انزوا اشاره نمود (۴).

همه همت اسلام برای ساختن انسان اخلاقی از طریق رنگ خدایی بخشیدن و در نهایت متأله (خدایی) گردانیدن او است. امام علی (ع) فرموده است: «سرلوحه نامه عمل انسان با ایمان، حُسن خلق او است» (بحارالانوار: ج ۸۶، ص ۳۹۲). اخلاق اسلامی، یکسره و سراسر اخلاق ایمانی است. به بیان دیگر، همه رفتارهای انسان، معامله با خدا است و انسان هرگز از ارتباط و تعامل با او بی‌نیاز نمی‌شود. از آنجا که رشد انسان در گرو معرفت به حضور دائم خدا است، انسان اخلاقی اسلام همواره در ارتباطات فردی و اجتماعی خود، خدا را در نظر دارد و اخلاق فردی و اجتماعی او نیز صبغه اخلاق بندگی به خود می‌گیرد. فرهنگ اسلامی بر همه روابط انسانی، رنگ توحیدی و روح الهی دمیده و ایمان و اخلاق را بهم آمیخته است (۵).

رمز شاگردپروری مربیان بزرگ

استاد علامه محمدتقی جعفری (ره) اظهار داشته است: «... بعضی از معلمان و مربیان در زمانی به نسبت اندک و در مقداری محدود از تعلیم و تربیت، انسان‌های بسیار با عظمتی را ساخته‌اند که در تحولات تاریخی مؤثر بوده‌اند. اینان، همان معلمان و مربیان مخلص بوده‌اند که با سوز دل و تشنگی شدید، به کار تعلیم و تربیت پرداخته‌اند و در اصطلاح ادبی معمولی، آنان به تربیت‌پذیران خود، موی را با اخلاص نشان داده‌اند، ولی آن رهروان، پیشش موی را هم فهمیده‌اند...» (۶).

ایمان، اخلاص و تقوای الهی، محور و کانون ارزش‌های انسانی و اسلامی و سرچشمه جوشان همه فضیلت‌های اخلاقی می‌باشند. در آیات قرآن مجید، هم‌نشینی ایمان به خداوند با ایمان به قیامت، بارها تکرار و تأکید شده است. به عبارت دیگر، همچنان که خداباوری متعلق به ایمان است، معادباوری نیز به ایمان تعلق دارد. این دو باور اصیل و عمیق از اصول دین مبین اسلام و ارزش‌های مترتب بر آنها، در همه شئون زندگی انسان و از جمله در مصداق سلامت احاطه داشته، وضعیت دیگر فضیلت‌های اخلاقی را تعیین و روح حاکم بر همه ارزش‌های انسانی و اسلامی هستند.

اصلی‌ترین هدف تربیت اخلاقی (قرب به خدا و تخلق به اخلاق الهی)، پرورش انسان‌های با ایمان و متدین، متفکر، محقق، پیشرو، عالم، متخلق و آراسته به فضیلت‌های اخلاقی و دارای بصیرت است. هدف غایی تربیت اخلاقی نیز نیل به سعادت در شئون فردی، خانوادگی، اجتماعی، علمی، و حرفه‌ای و ایجاد جامعه صالح است (۱).

در منظومه فکری اسلام، ایمان همانا معرفتی است شوق‌آفرین و حرکت‌بخش به سوی حقیقت متعالی که در نتیجه شناخت عقلانی پدید می‌آید و از رهگذر تجربه عملی، رشد و در گفتار و رفتار فرد تجلی می‌یابد. امام علی (ع) فرموده است: «ایمان، معرفت با قلب، اقرار با زبان و عمل با اعضاء می‌باشد» (نهج البلاغه، کلمات قصار، ۲۲۷). ایمان نیرویی است که باعث می‌شود انسان با شجاعت، قدرت، صدق و اخلاص برای رضای خدا تلاش کند و در مسیر قرب الهی قرار گرفته، با آرامش کامل و به دور از هرگونه شک و شبهه به انجام وظایف فردی، اجتماعی و حرفه‌ای خود همت گمارد و از سرزنش هیچ سرزنش‌کننده‌ای، هراس به خود راه ندهد. اسلام، فضیلت را در انجام عمل خداپسندانه دانسته، تخلق به اخلاق الهی را فضیلت اصلی معرفی می‌کند و انسان کاملی چون پیامبر (ص) را الگوی چنین تخلق قرار داده است. لازمه فعل اخلاقی، ایمان به خداوند، خالص نمودن اعمال و انجام آنها تنها برای رضایت الهی و رعایت تقوای الهی در همه اعمال و افعال و از جمله انجام وظایف حرفه‌ای است (۲).

تقوا عبارت است از پرهیزگاری و حفظ حریم خود، خدا و خلق خدا، از هرچه خلاف عقل و شرع می‌باشد. اخلاص از لوازم، مراتب و مقامات تقوا است و مفهوم آن، خالص کردن و برساختن نیت و عمل فقط برای خدا و

- **اشارات کاربردی برای کسب فضیلت‌های محوری ایمان، اخلاص، و تقوا**
  - امام خمینی (ره) فرموده است: «رمز پیروزی لشکر اسلام در صدر اسلام ... قیام لله بود. نهضت برای خدا، ایمان به خدا، پیروز کرد پیغمبر اکرم (ص) را. مأیوس نشدن و استقامت کردن در راه خدا، پیروزی را نصیب پیغمبر (ص) کرد. اصحاب رسول اکرم (ص) در صدر اسلام قدرت ایمان داشتند، و با قدرت ایمان به پیش رفتند؛... نهضت کردند، و برای خدا نهضت کردند، و استقامت کردند ... (۷).
  - توحید در باور و اندیشه انسان دانا و توانا، و بازتاب آن در کنش و روش زندگی، موجب انجام عالمانه و خالصانه مسئولیت‌های حرفه‌ای است، آن گونه که انسان خداوند را همواره و هر جا حاضر و ناظر بر اعمال و رفتار خود بداند. شایسته است کنشگران سلامت، در رأس آنها استادان، برای آراستگی به این فضیلت‌های محوری، موارد زیر را مراعات نمایند:
  - ارکان اعتقادی و شناخت ایمانی از خداوند را پیوسته در خود تقویت نمایند؛
- به هدفمندی جهان آفرینش باورمند باشند، و بتوانند با دلایل استوار و نمونه‌های ملموس آن را مستدل نمایند؛
- تأسی به رهنمود امام رضا (ع) نمایند که فرموده است: دوستی با دوستان خدا واجب است، همچنین دشمن داشتن و بیزارى جستن از دشمنان دوستان خدا و سران آنان واجب است (وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۴۳۳).
- فضیلت‌ها را حقایقی ارزشمند و کسب آنها را مایه حرکت به سوی کمال و تعالی بدانند؛
- با تسلیم قلبی برخاسته از ایمان، گرایش‌های خود را به سمت فضیلت‌های اخلاقی سوق دهند؛
- با استعانت از تفکر، تمرین، تکرار، مراقبه و محاسبه، حفظ حریم خداوند، خود و دیگران، ایمان را به ملکه نفسانی و مهارتی لذت‌بخش تبدیل نمایند؛
- انگیزه و نیت و همچنین اعمال و رفتار، را فقط برای رضایت خداوند خالص نموده، انگیزه‌های غیر خدایی را از خود بزایند.

منابع

1. Ranjbar F, Heidari MH, Vaezi H. The Model of Moral Education from the Perspective of Allameh Jafari. *Ethics in Science and Technology* 2021; 16: 35-43. [In Persian]
2. Faith and sincerity. A question for academics. Available at: <https://www.porseman.com>
3. The ranks of the faithful. A question for academics. Available at: <https://www.porseman.com>
4. Khoshnoud H, Kahsari R, Mirian Akandi SA, Fallah I. The Function of Beliefs (Monotheism - Resurrection) on Individual Behavior. *Quran and Medicine* 2019; 4(5): 68-79. [In Persian]
5. Nouri M, Fallah MR. Islamic Ethics; Principles and Goals. *Pegah Hawza Magazine* 2008; 239. [In Persian]
6. Jafari MT. The pillars of education. Tehran: Institute for Compilation and Publishing of the Works of Professor Allama Muhammad Taqi Jafari; 2009. Pp 134-137. [In Persian]
7. Khomeini R. Imam Khomeini's scripture. Tehran; Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works; 1999. Vol 7 p. 245. [In Persian]